Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (пети състав)

20 май 2021 година*

„Преюдициално запитване — Застраховка „Гражданска отговорност“ при използването на моторни превозни средства — Директива 2009/103/ЕО — Член 3 — Задължение за покриване на имуществените вреди — Обхват — Правна уредба на държава членка, с която задължението за покриване на разходите за изтегляне на катастрофиралото превозно средство се ограничава до направените на територията на тази държава членка разходи, а разходите за паркинг — до тези, необходими във връзка с разследване в наказателно производство или поради каквато и да е друга причина“

По дело C-707/19,

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi (Районен съд Лодз-Център Полша) с акт от 2 септември 2019 г., постъпил в Съда на 23 септември 2019 г., в рамките на производство по дело

K.S.

срещу

A.B.,

СЪДЪТ (пети състав)

състоящ се от: E. Regan, председател на състав, M. Ilešič, E. Juhász, C. Lycourgos и I. Jarukaitis (докладчик), съдии,

генерален адвокат: A. Rantos,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

– за A.B., от M. Samocik, radca prawny,

– за полското правителство, от B. Majczyna, в качеството на представител,

– за латвийското правителство, първоначално от V. Soņeca и K. Pommere, впоследствие от K. Pommere, в качеството на представители,

* Език на производството: полски.

– за австрийското правителство, от J. Schmoll и M. Winkler-Unger, в качеството на представители,

– за Европейската комисия, от H. Tserepa-Lacombe и B. Sasinowska, в качеството на представители,

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване е относно тълкуването на член 3 от Директива 2009/103/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 16 септември 2009 година относно застраховката „Гражданска отговорност“ при използването на моторни превозни средства и за контрол върху задължението за сключване на такава застраховка (ОВ L 263, 2009 г., стр. 11).

2 Преюдициалното запитване е отправено в рамките на спор между K.S. и A.B. по повод на искане за възстановяване на разходи за паркинг в Латвия и за изтегляне към Полша на повредени при настъпило в Латвия пътнотранспортно произшествие превозно средство и полуремарке.

Правна уредба

Правото на Съюза

3 Съображения 2 и 20 от Директива 2009/103 гласят:

„(2) Застраховката „Гражданска отговорност“ по отношение на използването на моторни превозни средства (застраховка на автомобилистите) е особено важна за европейските граждани, независимо дали са застраховани или са пострадали при произшествие. Тя е от особено значение и за застрахователните предприятия, тъй като представлява голяма част от застрахователните договори, различни от животозастраховането, сключени в [Европейския съюз]. Застраховката на автомобилистите влияе също и на свободното движение на хора и превозни средства. Затова тя следва да бъде ключова цел в действията на Общността в сферата на финансовите услуги, за да подсили и обедини вътрешния пазар в автомобилното застраховане.

[…]

(20) На пострадалите при произшествия с моторни превозни средства следва да се гарантира съпоставимо третиране, независимо от това къде в [Съюза] е настъпило произшествието“.

4 Член 1 от тази директива, озаглавен „Определения“, има следното съдържание:

„За целите на настоящата директива:

1) „превозно средство“ означава всяко моторно превозно средство, което е предназначено да се движи по суша и може да бъде задвижвано от механична сила, но не се движи по релси, както и всички ремаркета, дори и да не са прикачени;

2) „увредено лице“ означава всяко лице, което има право на обезщетение за вреди, причинени от превозни средства;

[…]“.

5 Член 3 от посочената директива, озаглавен „Задължение за застраховане на превозни средства“, гласи:

„Всяка държава членка, при спазване на член 5, предприема всички подходящи мерки с цел застраховането на гражданската отговорност при използването на превозни средства, които обичайно се намират на нейна територия.

Покритите вреди и условията на застраховката се определят в рамките на мерките, посочени в първа алинея.

Всяка държава членка предприема всички подходящи мерки с цел застрахователният договор да покрива и:

а) всички вреди, причинени на територията на другите държави, в съответствие с действащото законодателство на тези държави членки;

[…].

Застраховката, посочена в първа алинея, покрива задължително както имуществени вреди, така и телесни увреждания“.

Латвийското право

6 Член 28 от Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likums (Закон за задължителното застраховане на гражданската отговорност на собствениците при използване на пътни превозни средства) от 7 април 2004 г. (Latvijas Vēstnesis, 2004, nº 65) в приложимата по делото в главното производство редакция (наричан по-нататък „латвийският закон относно задължителното застраховане на пътни превозни средства“) гласи:

„Разходите във връзка с евакуирането на превозното средство или на останалите от него части са разходите за евакуиране на превозното средство или на останалите от него части от мястото на пътнотранспортното произшествие до местоживеенето на собственика или упълномощения ползвател, който е управлявал превозното средство по време на пътнотранспортното произшествие, или до мястото на ремонта на територията на Република Латвия. Ако във връзка с разследване по наказателно производство или по друга причина е необходим престой на превозното средство или останалите от него части на паркинг, разходите за евакуиране на превозното средство или на останалите от него части до съответния паркинг и за услугите на паркинга също се включват във вредата“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

7 По време на пътнотранспортно произшествие на 30 октомври 2014 г., в град K. (Латвия), са нанесени щети на регистрирани в Полша превозно средство с полуремарке, собственост на K.S. Поради повредите на превозното средство и на полуремаркето те са евакуирани към паркинг, за да бъдат паркирани, и след това са изтеглени към Полша.

8 Разходите за паркинг в Латвия възлизат на 6020 PLN (полски злоти) (около 1292 eur), а разходите за изтегляне към Полша —на 32 860 PLN (около 7054 eur).

9 След като K.S. подава искане за възстановяване на разходите, A.B., застрахователна компания, в която извършителят на произшествието има застраховка „Гражданска отговорност“, му изплаща обезщетение в размер на 4492,44 PLN (около 964 EUR) за разходите за изтегляне в Латвия. A.B. обаче отказва да изплати каквото и да е обезщетение за разходите за паркинг в Латвия и за изтегляне извън територията на Латвия.

10 На 23 януари 2017 г. K.S. сезира Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi (Районен съд Лодз-Център, Полша), запитващата юрисдикция, с осъдителен иск срещу A.B. общо ведно с лихвата за забава за сумата 28 527,56 PLN (около 6124 EUR) за разходите за изтегляне извън територията на Латвия и за сумата 6020 PLN (около 1292 EUR) за разходите за паркинг в Латвия.

11 В отговор A.B. поддържа, че съгласно приложимото латвийско право тя е длъжна да възстанови само направените на латвийска територия разходи за изтегляне и разходите за паркинг във връзка с наказателно или друго производство.

12 В началото запитващата юрисдикция отбелязва, че съгласно Конвенцията за приложимото право при пътнотранспортни произшествия, сключена в Хага на 4 май 1971 г., приложимо към спора, с който е сезирана, е вътрешното право на държавата, в която е настъпило произшествието, тоест в случая латвийското право.

13 Като се вземе предвид обаче, че член 28 от латвийския закон относно задължителното застраховане на пътни превозни средства не предвижда задължение за покриване нито на разходите за изтегляне на катастрофирало превозно средство, когато се изтегля извън територията на Латвия, нито на разходите за паркинг на спряното превозно средство, освен ако не са обосновани от наказателно разследване или каквато и да е друга причина, запитващата юрисдикция иска да разбере какъв е обхватът на член 3 от Директива 2009/103, който установява общо задължение за държавите членки да гарантират гражданската отговорност при използването на превозни средства да има застрахователно покритие.

14 Тя посочва, че в споменатия член 3 не се уточнява обхватът на задължителното застрахователно покритие, което всяка държава членка трябва да предвиди относно гражданската отговорност при използването на превозни средства, тъй като във втора алинея от тази разпоредба само се уточнява, че покритите вреди и условията на застраховката се определят в рамките „на мерките, посочени в първа, алинея“, която предвижда задължение за държавите членки да предприемат „всички подходящи мерки“.

15 Поради това запитващата юрисдикция се пита дали изразът „всички подходящи мерки“ трябва да се тълкува в смисъл, че всяка държава членка трябва да предвиди покритие от задължителното застраховане на всички вреди.

16 Във връзка с това тя подчертава, че в текста на полски език този израз ѝ се струва по-малко обвързващ в сравнение с текстовете на английски и на френски език. При всяко положение полската съдебна практика и доктрина в областта на автомобилната застраховка за „гражданска отговорност“ се произнасяли в подкрепа на принципа на пълно поправяне на вредите.

17 Запитващата юрисдикция отбелязва, че в съответствие с член 3, четвърта алинея от Директива 2009/103 застраховането на гражданската отговорност при използването на превозни средства покрива задължително както имуществени вреди, така и телесни увреждания. Според нея няма никакво съмнение, че разходите за изтегляне и за паркиране, като разглежданите в главното производство, са имуществени вреди, произтичащи от произшествието. Поради това условието

за причинна връзка според нея несъмнено е налице и изходът на делото, с което е сезирана, зависи само от тълкуването на латвийския закон относно задължителното застраховане на пътни превозни средства.

18 Буквалното тълкуване на член 28 от този закон обаче би могло да не е съвместимо с целта на член 3 от Директива 2009/103, тъй като то би могло да доведе до положение, при което застраховката на гражданската отговорност не покрива имуществени вреди, произтичащи от пътнотранспортно произшествие.

19 Всъщност лице, установено в държава членка, различна от Латвия, и пострадало от пътнотранспортно произшествие в тази държава членка, би могло да бъде лишено от правото си на обезщетение за имуществените вреди, състоящи се от разходите за изтегляне на катастрофиралото му превозно средство към държавата му на произход и от тези, свързани с необходимостта от паркиране на това превозно средство на латвийска територия до изтеглянето му, за да бъде ремонтирано.

20 При тези обстоятелства Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi (Районен съд Лодз-Център) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Трябва ли член 3 от Директива [2009/103] да се тълкува в смисъл, че изразът „всички подходящи мерки“ означава, че всяка държава членка е длъжна да включи в отговорността на застрахователното предприятие в рамките на застраховката за гражданска отговорност пълно покриване на вредите, включително на последиците от застрахователно събитие, изразяващи се в необходимостта от изтегляне на превозното средство на увреденото лице до държавата на произход и в разходите за необходимия престой на превозни средства на паркинг?

2) [Ако] отговорът на този въпрос е утвърдителен, може ли тази отговорност да бъде ограничена по какъвто и да е начин в законодателството на държавите членки?“.

По преюдициалните въпроси

21 С двата си въпроса, които следва да се разгледат заедно, запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 3 от Директива 2009/103 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална разпоредба, по силата на която задължителното застраховане на гражданската отговорност при използването на моторни превозни средства покрива задължително вредите, състоящи се в разходите за изтегляне на катастрофиралото превозно средство и в разходите за принудително паркиране на това превозно средство, само доколкото това изтегляне се осъществява в тази държава членка и паркирането е необходимо за целите на разследване в наказателно производство или по каквато и да е друга причина, и дали при утвърдителен отговор този текст трябва да се тълкува в смисъл, че държава членка може да ограничи по някакъв начин тази отговорност.

22 В това отношение следва да се припомни, че член 3 от Директива 2009/103 предвижда в първа алинея, че всяка държава членка предприема всички подходящи мерки с цел застраховането на гражданската отговорност при използването на превозни средства, които обичайно се намират на нейна територия. Освен това член 3 във втора алинея уточнява, че покритите вреди и условията на застраховката се определят в рамките на мерките, посочени в първа алинея, и гласи в последната си алинея, че застраховката, посочена в първа алинея, покрива задължително както имуществени вреди, така и телесни увреждания.

23 Задължението за покриване от застраховката „Гражданска отговорност“ на вредите, причинени от моторни превозни средства на трети лица, се различава от обхвата на обезщетяването на последните на основание на гражданската отговорност на застрахованото лице. Всъщност, докато първото се определя и гарантира от правната уредба на Съюза, второто по същество е уредено от националното право (решение от 23 октомври 2012 г., Marques Almeida, C-300/10, EU:C:2012:656, т. 28 и цитираната съдебна практика).

24 Така правната уредба на Съюза не цели да хармонизира режима на гражданска отговорност в държавите членки и последните са свободни да определят режима на гражданска отговорност, приложим към произшествията при използването на превозни средства (вж. в този смисъл решение от 23 октомври 2012 г., Marques Almeida, C-300/10, EU:C:2012:656, т. 29 и цитираната съдебна практика).

25 Поради това при сегашното състояние на правото на Съюза държавите членки по принцип остават свободни да определят в рамките на режима на гражданска отговорност подлежащите на поправяне вреди, причинени от моторни превозни средства, обхвата на обезщетението за тези вреди и лицата, които имат право на такова обезщетение (вж. в този смисъл решение от 24 октомври 2013 г., Drozdovs, C-277/12, EU:C:2013:685, т. 32).

26 Държавите членки трябва все пак да упражняват своята компетентност в тази област при спазване на правото на Съюза и разпоредбите на националното право, които уреждат обезщетяването при произшествия при използването на превозни средства, не могат да лишат правната уредба на Съюза от нейното полезно действие (вж. в този смисъл решение от 23 октомври 2012 г., Marques Almeida, C-300/10, EU:C:2012:656, т. 31 и цитираната съдебна практика).

27 Следва освен това да се припомни, че Директива 2009/103 цели да гарантира защита на лицата, пострадали при причинени от моторни превозни средства произшествия, която цел постоянно е поставяна и укрепвана от законодателя на Съюза (вж. в този смисъл решение от 4 септември 2018 г., Juliana, C-80/17, EU:C:2018:661, т. 47), както и че и от съображения 2 и 20 от тази директива се установява, че застраховката на автомобилистите „влияе също и на свободното движение на хора и превозни средства“. Всъщност в това отношение Съдът уточнява, че целта на правната уредба на Съюза в областта на застраховката „Гражданска отговорност“ при използването на моторни превозни средства, част от която е Директива 2009/103, от една страна, е да осигури свободното движение както на превозните средства, които обичайно се намират на територията на Съюза, така и на лицата, които се возят в тях, и от друга страна, да гарантира, че пострадалите от произшествия, причинени от тези превозни средства, ще се ползват от сходно третиране, независимо от това къде на територията на Съюза е настъпило произшествието (вж. в този смисъл решения от 23 октомври 2012 г., Marques Almeida, C-300/10, EU:C:2012:656, т. 26 и цитираната съдебна практика и от 20 юни 2019 г., Línea Directa Aseguradora, C-100/18, EU:C:2019:517, т. 33 и цитираната съдебна практика).

28 В случая от обясненията на запитващата юрисдикция се установява, че член 28 от латвийския закон за задължителното автомобилно застраховане предвижда задължение за застрахователя на гражданската отговорност да покрие разходите за изтеглянето на катастрофиралото превозно средство или на това, което е останало от него, от мястото на произшествието до мястото на установяване на неговия собственик или упълномощен ползвател, който е управлявал превозното средство в момента на пътнотранспортното произшествие, или до мястото на ремонта на това превозно средство, обаче това задължение се прилага само когато изтеглянето се осъществява на латвийска територия. От друга страна, макар същият член да задължава застрахователя на гражданската отговорност да покрие разходите за паркинг на катастрофиралото превозно средство, то се отнася само за случаите, когато те са били необходими „във връзка с разследване в наказателно производство или по каквато и да е друга причина“.

29 В това отношение, що се отнася, на първо място, до разходите за изтегляне, налага се да се отбележи, че правна уредба на държава членка като разглежданата в главното производство може да доведе до положение, при което лице, чието превозно средство обичайно се намира на територията на друга държава членка, повредено след произшествие на територията на първата държава членка, за което е ангажирана гражданската отговорност при използването на моторно превозно средство, което обичайно се намира на територията на първата държава членка, да получи от застрахователя на тази гражданска отговорност само част от обезщетението за имуществените вреди, предвидено за вредите, причинени на превозните средства, които обичайно се намират на територията на първата държава членка.

30 Всъщност, доколкото такава правна уредба предвижда покриването само на разходите за изтегляне, направени на територията на съответната държава членка, от това следва, че поне част от тези разходи за изтегляне на лице в положение като това на K.S. няма да бъдат покрити, в случай че превозното средство е изтеглено и ремонтирано в държавата членка, в която то е установено. За аналогично произшествие обаче, когато пострадалото от него лице е установено в държавата членка, в която настъпва произшествието, това лице ще получи от този застраховател пълно покритие на разходите за изтегляне на превозното средство до мястото, където то е установено или където ще бъде ремонтирано превозното средство, намиращо се в тази държава членка.

31 Съгласно постоянната съдебна практика национална разпоредба, която предвижда разграничение, основано на критерия за пребиваването, може да има действие главно във вреда на гражданите на други държави членки, доколкото лицата, които не пребиват в съответната държава, най-често не са нейни граждани (вж. по аналогия решение от 6 февруари 2014 г., Navileme и Nautizende, C-509/12, EU:C:2014:54, т. 14 и цитираната съдебна практика).

32 Затова следва да се приеме, че правна уредба като разглежданата в главното производство установява дискриминация между увредените лица в зависимост от тяхната държава членка на пребиваване.

33 Макар да е вярно, че член 3, първа алинея от Директива 2009/103, доколкото в тази разпоредба се сочат „всички подходящи мерки“, не предвижда, че всяка държава членка трябва да гарантира в областта на задължителното застраховане на гражданската отговорност, че застрахователните предприятия покриват всички вреди, ограничаване на покритието от задължителното застраховане на причинените от моторни превозни средства вреди не може да се обоснове само с държавата членка на пребиваване на увреденото лице. Всъщност с оглед на посочените в точка 27 от настоящото решение цели за защита на тази директива, само обстоятелството, че мястото на пребиваване на увреденото лице е в държава членка, различна от тази, в която е настъпило произшествието, не може да обоснове различно третиране на покритието на вредите от застрахователя.

34 Тази констатация обаче не изключва правото на всяка държава членка, без да използва критерии, свързани с нейната територия, да ограничи възстановяването на разходите за изтегляне, особено в случаите, когато техническите средства за ремонт са достъпни на значително по-близко място от това, към което е поискано изтеглянето, и когато разходите за изтегляне в друга държава членка поради това се оказват прекомерни.

35 На второ място, когато става въпрос за разходите за паркинг, от преписката, с която разполага Съдът, не се установява в разглежданата в главното производство национална правна уредба, доколкото предвижда покриване на разходите, направени за паркиране, необходимо за „разследване в наказателно производство или по каквато и да е друга причина“, да се прави някакво разграничение между лицата, установени в Латвия, и тези, установени в друга държава членка. Запитващата юрисдикция трябва все пак да провери дали разглежданите в главното производство обстоятелства спадат към положение, при което трябва да се счита, че

паркирането на превозното средство е било „необходимо“ по „каквато и да е друга причина“, и дали наистина във връзка с това няма никаква друга разлика в третирането в зависимост от мястото на пребиваване на собственика или на държателя на катастрофиралото превозно средство.

36 С оглед на всички изложени по-горе доводи на поставените въпроси следва да се отговори, че член 3 от Директива 2009/103 трябва да се тълкува в смисъл, че:

– не допуска разпоредба на държава членка, по силата на която задължителното застраховане на гражданската отговорност при използването на моторни превозни средства покрива задължително вредите, представляващи разходи за изтегляне на катастрофиралото превозно средство, само доколкото това изтегляне се осъществява на територията на тази държава членка. Тази констатация не изключва правото на същата държава членка, без да използва свързани с нейната територия критерии, да ограничи възстановяването на разходите за изтегляне, и

– допуска разпоредба на държава членка, според която тази застраховка покрива задължително вредите, представляващи разходите за паркинг на катастрофиралото превозно средство, само ако паркирането е било необходимо във връзка с разследване в наказателно производство или по каквато и да е друга причина, при условие че това ограничаване на покритието се прилага без разлика в третирането в зависимост от държавата членка на пребиваване на собственика или на държателя на катастрофиралото превозно средство.

По съдебните разноски

37 С оглед на обстоятелството, че за страните в главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (пети състав) реши:

Член 3 от Директива 2009/103/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 16 септември 2009 година относно застраховката „Гражданска отговорност“ при използването на моторни превозни средства и за контрол върху задължението за сключване на такава застраховка трябва да се тълкува в смисъл, че:

– не допуска разпоредба на държава членка, по силата на която задължителното застраховане на гражданската отговорност при използването на моторни превозни средства покрива задължително вредите, представляващи разходи за изтегляне на катастрофиралото превозно средство, само доколкото това изтегляне се осъществява на територията на тази държава членка. Тази констатация не изключва правото на същата държава членка, без да използва свързани с нейната територия критерии, да ограничи възстановяването на разходите за изтегляне, и

– допуска разпоредба на държава членка, според която тази застраховка покрива задължително вредите, представляващи разходите за паркинг на катастрофиралото превозно средство, само ако паркирането е било необходимо във връзка с разследване в наказателно производство или по каквато и да е друга причина, при условие че това ограничаване на покритието се прилага без разлика в третирането в зависимост от държавата членка на пребиваване на собственика или на държателя на катастрофиралото превозно средство.

Подписи: